

SAT-2B.312-1-NS-05

POLICE POWERS IN THE PROTECTION OF NATIONAL SECURITY

Slav Anastasov, PhD Student

Faculty of Law,

“Angel Kanchev” University of Ruse

E-mail: sanastasov@uni-ruse.bg

***Abstract:** This report explores the scope and significance of police powers in safeguarding national security. It emphasizes the dual nature of these powers, which combine preventive, investigative, and repressive functions aimed at countering threats such as terrorism, organized crime, corruption, cyberattacks, and transnational criminal networks. The legal framework, including constitutional provisions and specific legislation, defines the boundaries of police authority while ensuring accountability and protection of citizens' rights. The report further highlights the role of the police as the first line of defense, working in coordination with intelligence agencies, the military, and other security structures. Special attention is given to the ethical and democratic dimensions of policing, where the principle of proportionality serves as a safeguard against abuse of power. Finally, the analysis outlines the growing challenges related to globalization, migration, and digitalization, stressing the need for continuous adaptation of police powers through training, innovation, and international cooperation.*

Keywords: Police powers, national security, terrorism, organized crime, cyber security, human rights, law enforcement, public safety, proportionality, international cooperation.

ВЪВЕДЕНИЕ

Националната сигурност представлява основополагаща ценност за съществуването и развитието на всяка държава. Съгласно чл. 2 от Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, националната сигурност е динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред, гарантирани са демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, и са защитени националните интереси и приоритети²⁹.

Конституционната рамка на защитата на националната сигурност е ясно очертана в чл. 105, ал. 2 от Конституцията на Република България, съгласно който Министерският съвет осигурява обществения ред и националната сигурност и осъществява общото ръководство на държавната администрация и на Въоръжените сили³⁰. В този контекст Министерството на вътрешните работи (МВР) и полицейските органи изпълняват ключова роля като основен инструмент на изпълнителната власт за опазване на обществения ред и противодействие на заплахите за националната сигурност.

Настоящият доклад има за цел да анализира мястото и значението на полицейските правомощия в защитата на националната сигурност, като акцентът е поставен върху нормативната уредба в Закона за Министерството на вътрешните работи (ЗМВР), стратегическите документи в областта на сигурността и ежегодните цели за дейността на МВР през 2025 г.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Националната сигурност не се изчерпва единствено с военната защита на държавата, а обхваща широк спектър от обществени отношения – от защитата на правата на гражданите до противодействието на престъпността, тероризма, корупцията и киберзаплахите.³¹ Това разбиране е отразено и в Актуализираната стратегия за национална сигурност на Република България (2018 г.), която подчертава значението на демократичното управление, върховенството на закона и активното взаимодействие между държавните институции и гражданското общество.

²⁹ Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, чл. 2.

³⁰ Конституция на Република България, чл. 105, ал. 2.

³¹ Куманова Е., А. Куманов. (2023). Изследване на образователната политика на държавата в контекста на националната сигурност. Русе, УИ на Русенски университет, стр. 7-39, ISBN 978-954-712-903-0

В т. 134 от стратегията изрично се посочва, че ефективното партньорство между полицията и структурите на гражданското общество се осъществява при условията на прозрачност и зачитане на правата и достойнството на гражданите, като именно в ежедневно общуване се изгражда взаимното доверие между полицията и обществото³². Това доверие е ключово условие за легитимното и ефективно упражняване на полицейските правомощия.

Основната нормативна уредба на полицейските правомощия се съдържа в Глава пета, Раздел I от ЗМВР. Законът предоставя на полицейските органи комплекс от правомощия с превантивен, контролен, разследващ и репресивен характер, насочени към защита на обществения ред и националната сигурност.

Превантивни правомощия

Съгласно чл. 61 ЗМВР, полицейските органи осъществяват както обща, така и индивидуална превенция на правонарушенията чрез установяване и отстраняване на причините и условията за тяхното извършване³³. Превенцията е ключов елемент на съвременния модел на полицейска дейност, тъй като цели предотвратяване на престъпленията още на етапа на тяхното замисляне или подготовка.

Контролни и разпоредителни правомощия

Полицейските органи разполагат с правомощие да издават задължителни разпореждания до държавни органи, юридически лица и граждани, когато това е необходимо за изпълнение на възложените им функции (чл. 64 ЗМВР)³⁴. Тези разпореждания представляват форма на държавна принуда, но са ограничени от принципите на законност, пропорционалност и защита на основните права.

Правомощия по установяване на самоличност, задържане и употреба на сила

Законът урежда подробно правомощията за установяване на самоличност (чл. 70), задържане на лица (чл. 72–74а), както и условията за използване на физическа сила, помощни средства и оръжие (чл. 85–88 ЗМВР). Особено значение има принципът, че употребата на сила е допустима само когато е абсолютно необходима и в минималния необходим обем, като се гарантира защитата на живота и здравето на гражданите³⁵.

Практическото прилагане на полицейските правомощия е пряко свързано с Ежегодните цели за дейността на Министерството на вътрешните работи през 2025 г.. Документът очертава конкретни приоритети, показатели и планирани дейности в областта на превенцията и противодействието на престъпността, борбата с организираната престъпност, тероризма и киберпрестъпността, както и ефективния граничен контрол³⁶.

Особено внимание се отделя на:

- засилване на международното полицейско сътрудничество, чрез каналите на Европол, Интерпол и ШИС;
- повишаване на професионалната подготовка на полицейските служители;
- използване на съвременни технически и информационни средства за превенция и разкриване на престъпления.

Тези цели демонстрират как законово уредените правомощия се трансформират в измерими резултати и политики, насочени към укрепване на националната сигурност.

Ефективността на полицейските правомощия не може да бъде разглеждана изолирано от тяхната легитимност. ЗМВР изрично задължава полицейските органи да зачитат честта, достойнството и правата на гражданите (чл. 107)³⁷. Принципът на пропорционалност служи като основна гаранция срещу злоупотреба с власт и е в основата на демократичното полицейско управление.

³² Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България, т. 134.

³³ Закон за Министерството на вътрешните работи, чл. 61.

³⁴ Пак там, чл. 64.

³⁵ Пак там, чл. 85–88.

³⁶ Ежегодни цели за дейността на Министерството на вътрешните работи през 2025 г.

³⁷ Закон за Министерството на вътрешните работи, чл. 107.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Полицейските правомощия представляват ключов инструмент за защита на националната сигурност и обществения ред. Те са конституционно обосновани, законово уредени и стратегически насочени към противодействие на съвременните заплахи пред държавата. В условията на глобализация, миграционни процеси и дигитализация ролята на полицията изисква непрекъснато адаптиране, професионално развитие и засилено международно сътрудничество, като същевременно се гарантира защитата на правата и свободите на гражданите.

REFERENCES

1. Куманова Е., А. Куманов. (2023). Изследване на образователната политика на държавата в контекста на националната сигурност. Русе, УИ на Русенски университет, 2023, стр. 7-39, ISBN 978-954-712-903-0

Конституция на Република България.

2. Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност.

3. Закон за Министерството на вътрешните работи.

4. Актуализирана стратегия за национална сигурност на Република България, приета с Решение на НС от 14.03.2018 г.

5. Ежегодни цели за дейността на Министерството на вътрешните работи

Докладът отразява резултати от работата по проект No 2025-ЮФ-01, финансиран от фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет.“